

A könyv visszahozásakor a könyvbe bélyegzett lejárati dátum alapján vagy az olvasójegy alapján a könyvtáros visszakeres: a személyi lapot a határidős nyilvánartásból, rekeszből. (Ha a könyvtár olvasójegyet használ, erről kézzel, vagy »vissza« bélyegzővel írja le a könyvet.)

KÖLCSÖNZÉS 500 OLVASÓ FELETT.

Az 500-nál több olvasóval rendelkező könyvtárakban, valamint az összes megyei és járási könyvtárakban a kölcsönzés a következőképpen történik:

A nyomtatványok ugyanazok, mint az előző könyvtártípusnál (100—500 olvasó), azonban ezek a könyvtárak már *könyvkártyákat* is használnak. Ezeknek a könyvtáraknak már feleletet kell adniuk arra is, hogy egy-egy könyv kinél van és mikor kerül vissza a könyvtárba. Ugyanis a különböző olvasórétegek érdeklődését bizonyos könyvek iránt a könyvek és az olvasók nagy száma miatt másként nem lehet lemérni.

A könyvkártyákra a kezelesen kívül az olvasó számát kell rávezetni és a kártyá-

kat a könyv szerzőjének betűrendjében elhelyezni.

Az olvasók sorszámának megállapításához szükséges folyószámos füzetet betűrendes mutatóval kell kiegészíteni.

Összefoglalva: Az ötszáz olvasóval rendelkező könyvtárakban a kölcsönzés *létkartonos*. Az egyik fajta karton (a személyi lap) határidő szerint rendezve figyelmezteti a könyvtárost a könyvek lejárására, amennyiben a könyvet közben nem hozták vissza.

A másik (a könyvkártya) az írók betűrendjében rendezve szükség esetén megmondja, hogy a szóbanforgó könyv kinél van és mikor kerül vissza. A kölcsönzés részletei megegyeznek a 100—500 olvasójú könyvtárak eljárásával.

Összeállította:

AZ ORSZAGOS SZECHENYI KÖNYVTAR MODSZERTANI OSZTALYA

(Kérjük a könyvtárosokat: próbálják ki gyakorlatban a fenti új kölcsönzési eljárásokat és írják meg róla véleményüket és tapasztalataikat »A Könyvtárosnak.« Szerk.)

Könyvtárosiskolán

Alig néhány nap még és befejeződik a Népművelés: Minisztérium újpesti könyvtáros-iskolájának szeptemberben megindult, öthónapos tanfolyama, s megkezdődik az új. Meglátogattuk az iskolát, hogy elbeszélgessünk a könyvtáros-jelöltekkel a tenni munkájukról, tanulmányaikról s főként arról: mit köszönhetnek az elmúlt öt hónap munkájának, megfeszített erejű tanulásának.

Szabó Margittal, a siklói járási könyvtár munkatársával beszélünk elsőként. Szabó Margit közel két esztendeje dolgozik a könyvtári munka területén. Harmincnyolc esztendő; tizenötől harminc éves koráig, egészen a felszabadulásig háztartási alkalmazott volt — tizenöt éven át hányódott Siklós, Pécs, Budapest cseledszobáiban. Apja, aki világléteében mezőgazdasági cseled volt, nem is álmódható ennél szebb életet leányának — rajta kívül öt másik gyermeke éhes szájának kellett enni adjon. Szabó Margit a felszabadulás után otthon dolgozott, a falujában, mappszámban; s már korán bekapcsolódott az MNDSZ munkájába. 1950-ben a helyi Népből pénztárosává lett, majd a járási közkörházba került inodakezelőként.

— Két esztendeje ismerkedtem meg közelebbről a könyvekkel — mondja elgon-

dolkodva. — Mindig is szerettem olvasni, s kevéske szabadidőmben boldogam faltam a könyveket — ha hozzájuk jutottam. Persze, elképzelhető, elvéárs, micsoda »irodalom« volt az, ami a cseledszobáig elvetődött... Ponyva és megint ponyva... Ünnepe volt, ha néha egy-egy jobb könyv is a kezembe került. A szép könyv akkor is tetszett; csak éppen azt nem tudtam volna elmondani, mi tetszik benne, s miért tetszik...

— Ezerkilencszázötvenegyben, már mint a siklói MNDSZ-szervezet titkára kaptam azt a megtisztelő megbízást, hogy kezelem a helybeli népkönyvtárat. Elhanyagolt könyvtár volt ez, megvallom; amikor átvettem, már hónapok óta szinte nem is volt gazdája. Szívós és kemény munka kellett aztán hozzá, amíg az akkori száz olvasójából ötszáz lett; s amíg a havi kölcsönzések száma 80—90-ről 1300-ra, 1400-ra emelkedett. — Elmosolyodik. — Ezt így elmondani persze eléggé könnyű; de bizony nem volt az maga a munka! Először is rendeznem kellett a kölcsönzési időt; meghatározott órákat kellett kijelölnöm, amikor az olvasók föltétlenül megtalálják; rendeznem kellett a leltárt, s csak aztán láthattam hozzá a könyvtár népszerűsítéséhez. Olvasó-ankétokat rendeztem, sorra jártam az

MNDSZ-szervezet tagjait, könyvet nyomtatás a kezükbe — s még a falu hangos hirdőjét is felhasználtam arra, hogy olvasókat toborozzak...

— 1951. áprilisában háromhetes könyvtáros-iskolára mentem. Ekkor már tudtam, hogy ez az én igazi élethivatásom: a könyvtárosság. Nagy boldogság volt, amikor erre ráébredtem... — Télióván elhalgattam, rámnéz — Hogy mit jelentett ez nekem, harmíchat éves koromban, azt csak az érheti meg igazában, akinek magának is van életcélja, elvtárs...

— Már a háromhetes iskola is sokat segített nekem, bár inkább csak az alapfogalmakkal ismertelt meg: a katalógizálással, a köcsönzés szabályaival. Az igazi iskola csak ezután következett: otthon, a könyvtárban. Ebben az időben már sokat, igen sokat olvastam; mindig a könyveket bújtam. De, bevallom — mosolyodik most el zavartan — minél többet olvastam, annál nagyobb lett a zűrzavar bennem: írók nevének, könyvek címének garmadája kóválygott az agyamban megemésztellenül, s ezen nem segített az sem, hogy ekkor már meglehetősen rendszerességgel olvastam.

— Hogy akkor hát mi segített? — Szabó Margit főlemeli a hangját. — Ez a tanfolyam, elvtárs, ez a tanfolyam! A sok érdekes és értékes tudnivaló mellett számomra legjelentősebb az volt, hogy irodalmi tájékozottságomat rendkívül kibővítette, s elrendezte bennem az írók és könyvek szédítő kavargását. Ma már pontosan tájékozódok a könyvek, írók, irodalmi irányok között; megismerkedtem a kritikai realizmussal, a klasszikusokkal, az orosz, a nyugati és a hazai realizmus klasszikusaival, haladó irodalmi örökségünkkel, a szocialista realista szovjet irodalommal, a haladó nyugati írókkal és az új magyar irodalommal. Nem szívesen élek nagy szavakkal, de úgy érzem: felbecsülhetetlen értékű az a segítség, amit itt kaptam. Magam is másként veszem ezután kézbe a könyveket — de ami ennél sokkal fontosabb: másként emelem le a porcról s másként adom az olvasó kezébe! Hiszen ez a lényeg, tudjuk: amit mi itt tanulunk, azt adjuk tovább a tanulni, művelődni vágyó, új magyar olvasónak!

Csizmazia Ilona, a másik könyvtárosjelölt tizenkilenc esztendő. Őt a Rákosi Mátyás Művek központi könyvtára küldte ide a tanfolyamra. Csizmazia Ilona 1948-ban végezte el a negyedik polgárit, majd a csepeji »maggyárban« dolgozott, válogatta a vetőmagot, két esztendőig. Közben gyors- és gépirői tanfolyamot végzett, és 1950-ben az RM-művek bognárüzmebe került adminisztrátornak, s itt vállalta a 350 kötetes üzemi könyvtár kezelését, társadalmi munkaként. 1951. nyarán az RM-művek központi könyvtárába helyezték, s

összeel négyhetes könyvtáros-iskolát végzett.

— Már ott elhatároztam — mondja —, hogy amint lehetséges lesz, jelentkezem az öthónapos tanfolyamra is. Megvallom, bizonyos voltam benne, hogy a könyvtári munka terén mindent tudok, s úgy vélekedtem, hogy e tekintetben bizony nem sokat adhat már nekem ez a tanfolyam... — Megrázta fejét. — De már az első napokban látnom kellett, hogy ugyancsak nagyot tévedtem!... Megismerkedtünk a szovjet könyvtár munkamódszereivel — s én ekkor láttam át csak igazán eddigi könyvtárosi munkám hiányosságait. Azelőtt bizony eléggé bürokratikusán bántam az olvasóval; ha éppen bent volt az a könyv, amit kért, kiadám — ha pedig nem állt rendelkezésre, valami mást adtam neki.

— Hogy mit? Hát éppen ez az... Azt a könyvet, amelyikből történetesen sok sorakozott a porcon. Nem törődtem azzal, hogy vajon érdekli-e az olvasót az a könyv, amit találmra kiszedtem neki — már nyomtam is a kezébe, pecsételtem is az olvasójegyt... Ha visszahozta: eszembe sem jutott, hogy megkérdjem: hogyan tetszett — csak vettem el tőle, s már nyúltam is az új könyvért. Persze, az is igaz, hogy ha megkérdem, sem igen tudtam volna fölmérni: kinek mit ajánljak... Inkább csak a könyvek gerincét néztem — s hát innét nézve bizony egyik könyv olyan, akár a másik... Az olvasónak meg csak az olvasójegyt: s az is olyan, hogy éppen tizenkettő tesz ki belőle egy tucatot... Szóval: sem a könyvet, sem az olvasót nem úgy néztem, hogy: mi is van benne?

— Itt, a tanfolyamon tanultam aztán meg, hogy nem mindegy, ki mit olvas. Hogy a könyvtáros egyik legelső kötelessége: az olvasó nevelése, ízlésének, tudásának tervszerű fejlesztése. Ismernie kell az olvasók véleményét egy-egy könyvről; nagyjában tudnia kell, kit mi érdekel, s ki milyen könyvet ért meg, kinek mi tetszhetik. Csak ha mindezt tudja: láthat hozzá ahhoz, hogy az egyes olvasó ismeretkörét, ízlését fejlessze. Ehhez persze az kell, hogy — a szovjet könyvtárosok példájára — elbeszélgessen az olvasókkal, egyénileg foglalkozzék velük; s persze az is kell, hogy a könyveket aaposabban megismerje. A tanfolyam ehhez is hathatós segítséget nyújtott.

— Szabó elvtársnő már beszélt róla, hogy mit jelentett neki ez az öt hónap az irodalmi tájékozottság tekintetében; én is szinte szószerint megismételhetném a szavait. Az itteni munka során alaposan megismerkedtünk a marxizmus-leninizmus tudományával, a világirodalom s a magyar irodalom történetével, a könyv ártannal. Főtárgyunk volt még a történelem; s ezenkívül előadásokat hallgattunk a természet-tudományok köréből, földrajzból — s még plakátraajzólást is tanultunk, hogy agitá-

ciókat színvonalasabbá tessük. Szabadidőnkben sokat olvastunk. A tanfolyam elején az iskola vezetősége mindannyiunknak külön egyéni olvasási tervet állított össze nagy gonddal — a kötelező olvasmányok mellett ennek is igen nagy hasznát vettük.

— Hetenként egy délutánt gyakorlati munkával töltöttünk kint egy-egy könyvtárban; én például a MÁVAG ifjúsági könyvtárába jártam. Különösen jó iskola volt ez nekem: a gyermekolvasók mohó olvasási vágyán mérhetem le igazán: milyen hatalmas felelősség nyugszik a könyvtáros vállán tekintetben, hogy miként irányítja »ügyfelei« olvasmányainak gondos megválogatásával az új magyar olvasóközönység szellemi felébredését.

— Talán ez a felelősségérzet a legtöbb, amit ennek a tanfolyamnak köszönhetek...

S még egyet! — világn fel a tekintete. — Az új magyar irodalom megismerését! Reszketve vallom be, hogy csak itt ismerkedtem meg alaposabban az új magyar irodalom műveivel — de büszkén vallom, hogy itt szerettem meg. További könyvtárosi munkám során igyekszem majd ezt a szeretetet az olvasókba is átépíteni.

— További tervek?

Csizmazia Ilona és Szabó Margit egymásra néznek. Aztán — látszik: mindkettejük nevében — Csizmazia Ilona válaszol:

— Mindketten itt határoztuk el, hogy jelentkezzünk a Könyvtárosképző Főiskola levelező-tagozatára. Ez az öt hónap csak a kezdet volt: az elkövetkező esztendőben tovább akarunk tanulni!

BÁRANY TAMÁS

Hogyan foglalkozunk a sajtóval a könyvtárban?

Ha a könyvtáros valóban felelősségtudattal akar részt venni a szocialista építésben, akkor nem nélkülözheti a felvilágosító munkának azt a komoly, pótolhatatlan eszközt, amelyet az időszaki sajtó termékei, a hírlapok és folyóiratok képviselnek. Ezeket — írta Lenin »Mivel kezdjük« c. alapvető cikkében — »ahhoz az állványhoz lehet hasonlítani, amelyet az építő ház körül emelnek, s amely megjelöli az építmény körvonalait, megkönyvíti az érintkezést az egyes építőmunkások között, segítségükre van a munka elosztásában és a szervezett munka útján elért közös eredmények áttekintésében«. Sztálin az OK(b)P XII. kongresszusán így határozta meg a sajtó szerepét: »A sajtó nem tömegapparátus, nem tömegszervezet, mindazonáltal megfoghatatlan kapcsolatot létesít a párt és a munkáosztály között — olyan kapcsolatot, amelyet tekintve nem gyengébb, mint bármely tömegjellegű közvetítő apparátus. A sajtó a legerősebb fegyver, amelynek segítségével a párt a maga, neki szükséges nyelven minden nap, minden órában beszél a munkáosztályal. Más eszköz a párt és az osztály közötti szellemi kapcsolat létesítésére, más ilyen rugalmas apparátus nincsen sehol sem.«

A Szovjetunió nagy vezetőinek figyelemztetését követve a szovjet könyvtárak kiterjedt mértékben foglalkoznak az időszaki sajtóval. Az Orosz Szocialista Szövetséges Szovjetköztársaság minisztertanácsának 1946-ban a körzeti és falusi könyvtárak megerősítését szolgáló intézkedéseiről hozott határozata értelmében a körzeti és falusi könyvtárak gyarapítására ki-

utalt pénzüsszezből 60 százalékot a könyvkollektorral kötött szerződés alapján központi beszerzésre használnak fel, míg a fennmaradó 40 százalék helyi könyvvásárlásra, elsősorban pedig hírlapok és folyóiratok előfizetésére szolgál. A folyóiratok és újságok évi előfizetési díjára rendszerint a könyvtár állományának kiegészítésére felvett összeg 15—20 százaléka jut. A könyvtárak többnyire egész évre adják fel a folyóiratrendeléseiket; az egyes számok pontos beérkezéséről kartotékot vezetnek, ha egyik vagy másik folyóiratszám nem érkezik be vagy késik, azt az illetékes postahivatalnál vagy közvetlenül a kiadónál azonnal megsúrgatják.

A sajtóval való foglalkozásban mintául szolgál a Szovjetunió Lenin-renddel kitüntetett moszkvai Allami Lenin-könyvtár. Folyóirattermét állami és pártfunkcionáriusok, szakemberek, diákok és önképzéssel foglalkozó olvasók egyaránt látogatják. A folyóiratteremben a sajtótermékek legújabb számai a polcokra jól láthatóan vannak kitéve és szabadon használhatók. A cikkek közötti tájékozódást annotált cikk-katalógus könnyíti meg. A folyóiratteremben tartják — a gyermek- és ifjúsági osztály meg a ritka könyvek osztálya mellett — a legtöbb előadást. Itt rendeznek találkozót a szerkesztőségek tagjai és a könyvtár olvasói között. 1948-ban 43 előadást tartottak a folyóiratok és újságok anyagából témák szerint: »A világ haadó írói a békéért«, »A népi demokráciák államrendszerei«, »A mai Anglia«, »A szovjet ember ébersége« és más hasonló témák köré csoportosítottak az előadások.